

aut ex conciliis tum provincialibus, tum generalibus petita, aut ex decretalibus Pontificum Romanorum, quibus Episcoporum iura propria, & nativa cohibita, atque imminuta sunt.

§. CXX. Hoc sane primigenium jus est Pontificum Romanorum, quod abrogari nequit, nisi abrogetur, quod salva fide tolli non potest, Primatus jurisdictionis, cui Christus omnes subiecit, & cui Episcoporum jurisdictionem obnoxiam voluit (1). Eo jure Summi Pontifices recte potuerunt Episcopalis jurisdictionis modum constituere, ac sibi tantum certorum criminum veniam, ac laxandi dirimentia matrimonium impedimenta facultatem reservare. Atque hæc quidem vetustissima consuetudo est, quam omnium ætatum consensus comprobavit; ut Summus Pontifex dirimentia matrimonium impedimenta constituat, & tollat constituta, cum id justis de causis faciendum est (2). Episcopis permissa tantum est facultas laxandi impedimenta impedientia, exceptis hæresi, & sponalibus, in quibus non licet fidem fallere, invito eo, cui data est; & voto simplici aut perpetuæ castitatis, aut ingrediendi Religionem, quod cum purum fuerit, nullique conditioni obnoxium, tantum Romano Pontifici reservatur (3).

(1) Consule præstantissimas, gravissimasque literas datas à PIO VI. Pont. Max. die 28. Novembr. 1786. adversus auctorem opusculi *Quid est Papa?* & vide etiam Cl. Mamachium *l. mox indic.*

(2) Auctor libri *Sopra il diritto di stabilire impedimenti dirimenti il matrimonio, è di dispensare* novum excogitavit genus *dispensationum*, quas vocant, suoque hoc invento efficere se posse censet, ut etiam Episcopi laxandorum impedimentorum potestatem habere videantur. Inquit enim, impedimenta laxata quidem initio fuisse ex gratia, & beneficio, sed frequentem laxandi consuetudinem quasi legis exceptionem induxisse, ita ut dispensationes, quæ initio *gratiæ* tantum erant, lapsu temporum *justitiæ* evaserint. Quare Episcopus suo jure removet impedimenta, quorum vetus est, & longo usu firmatus removendorum usus; & tunc quidem judicat, num locum habere debeat exceptio legis, quæ jam vetustate consuetudinis inducta est.

Sed primum nego, ex repetitis actibus fieri posse, ut quod semper ex gratia, & beneficio conceditur, justitiæ actus evadat. Longa consuetudo parere quidem potest exceptionem legis, cum ei populorum mores, & consensus legislatoris ita derogant vel omnino, vel ex parte, ut jus ea lege constitutum non amplius vigeat, neque ullam parendi afferat necessitatem. An quisquam superiorem rogat, ut eum lege solvat, quæ contraria consuetudine sublata est? Imo legis loco est ipsa consuetudo, quæ antiquo juri adversatur, eique tantum parere omnes debent. Sed dispensationum, quas vocant, longe dissimilis ratio est. Non enim per eas, ut ut sæpe concedantur, diuque concessæ fuerint, jus novum inducitur. Imo vero ea, quæ petitur, et quæ conceditur, dispensatio, vigentis, & confirmatæ legis monumentum est. Nam quisquis superiorem rogat, ut lege solvatur, necessario fatetur, integram esse legem, qua stulte, & inutiliter solvi vellet, si ea esset antiquata; & superior quoties aliquem solvit, ejus quidem gratia legi derogat, sed legem ipsam confirmat, qua obstrictos vult esse ceteros, quos ipse simili beneficio, ac privilegio non solvit. Quod si specialis dispensatio non legem generatim abrogat, sed confirmat, Oedipo opus est conjectore, ut intelligatur, quomodo *justitiæ* actus evadere possit, ut quis parere non debeat legibus, quæ fixæ, certaque sunt, atque omnibus constitutæ. At enim frequens usus beneficii, quod superior confert in unum, aut alterum, quem lege solvit, quasi vim consuetudinis obtinet, ita ut omnes ad simile beneficium obtinendum jus consequi videantur. Falso. Nam omnis dispensatio *ex gratia*, & *beneficio* est; justitia postulat, ut lex, quæ viget, observetur; sed superior justis de causis hanc justitiam silere jubet, ut in unum, aut in alterum beneficium conferat. Itaque quotquot numero esse poterunt dispensationes, cum semper *ex gratia*, & *beneficio* concedantur, semper *gratiæ* ac *beneficii* actus erunt, neque unquam *justitiæ* actus evadent; imo semper justitia erit obtemperatio legibus, nisi beneficium accedat supremæ Potestatis, per quam aliquis lege solvatur. Sed esto; fac sane actus, qui semper *gratiæ*, ac *beneficii* sunt, ex longa consuetudine in actus *justitiæ* converti, ita ut omnes ad beneficium, ac privilegium obtinendum jus consequantur. A quo beneficium ipsum impetrandum erit? Ab eo, qui semper dedit, quique longa consuetudine hanc sibi legem imposuit, ut quod semper largiri solet, jam amplius nemini denegare possit. Itaque totum hoc inventum *dispensationum*, quas vocant *justitiæ*, eo demum redibit, ut Summus Pontifex jam omnibus concedere debeat beneficium, quod longa consuetudo justitiæ actum fecit; sed certe non efficiet, quod *jus* concedendi beneficium amittat Pontifex, qui illud semper de-

dit, acquirat autem Episcopus, qui nunquam eo jure potitus est. Si Princeps certum aliquod beneficium in omnes conferat, si cunctos lege solvat, si longo usu fiat actus *justitia*, qui pridem erat *gratia*, & beneficium; an ideo Magistratus inferior sibi etiam jus arrogabit exercendi actum, quem semper unus Princeps exercere consuevit? Sunt hæc plane nugæ. Revera ætate S. Anselmi jam obtinebat usus dispensationum, quæ à Sede Apostolica concedebantur, uti testatur Paschalis II. *P. Ep. 42. ad Anselm. col. 1008. apud Labbæum Collect. Concil. t. 12. ed. Ven.*, & tamen nullus unquam fuit Episcopus, qui sibi earum concedendarum potestatem arrogaret. Imo ipse Anselmus, qui Episcopus erat, eas à Summis Pontificibus Urbano II. & Paschale II. impetrandas curavit, uti patet *ex loco mox laudato*; & anno 996. Gregorius V. in Concilio Romano Robertum Regem deserere coegit Bertam consanguineam suam, quam in matrimonium acceperat, sacrisque interdixit Erchembaldum Archiepiscopum Turo-nensem, ceterosque Episcopos, quorum consensu nuptiæ illæ conciliatæ fuerant, apud Labbæum *Collect. Concil. t. 11. col. 1029. Can. 1. & 2. ed. indic. Sæculo XII. tan crebro dispensationes à Summis Pontificibus concedebantur, ut S. Bernardus de Consider. l. 3. c. 4. opp. t. 2. p. 373. ed. Ven. 1781. Eugenium III. discipulum olim suum monendum putarit, ne quem tam facile lege solveret; & tamen nullus Episcopus propter eam dandæ veniæ consuetudinem, jus illud sibi debitum contendebat. Imo cum frequentior esset dispensationum usus, omnis earum potestas Sedi Apostolicæ servata est in Concilio Lateranensi IV. *Can. 19. 20. 57. 58. col. 42. 62. & 63. t. 7. Collect. Harduini, ac tantum abfuit, quod Summi Pontifices ex crebro illo dispensationum usu jus aliquod, aut aliquam necessitatem inductam putarint, ut plus semel rejecerint preces eorum, qui veniam postulabant. Ita Alexander IV. qui anno 1258. à Galliarum Rege rogatus legem solverat de consanguinitatis gradibus, Waldemaro Sve-corum Regi veniam dare noluit, per quam nuberet Sophiæ suæ ex fratre nepti; sed postea gravioribus expensis causis hanc ipsam veniam dedit, & ita nuptiæ illæ conciliatæ sunt, ut narrat Raynaldus *ad an. 1258. n. 20. & 1259. n. 19. p. 27. & 59. t. 3. ed. Luca.* Clemens IV. apud Martenium *Anecd. t. 2. p. 537.* lege solvit ex justis causis filium Regis Siciliæ, non item filiam Alphonsi Regis, quam Pater filium Balduini Imperatoris in matrimonio habere cupiebat, licet ipse Pontifex fateatur, quod *larga esset retroactis facta temporibus diversarum effusio gratiarum.* Ejusdem generis exempla suppeditant Clemens VI., & Innocentius VI. apud Balozium *Miscellan. diplomat. tom. 3. edit. Luca*, itemque Joannes XXII., qui veniam, quam**

propter cognationis impedimentum Arragoniæ Rex ab se postu-laverat, concedere noluit apud Raynaldum *ad an. 1329. n. 88. seq. p. 46. seq. t. 5. ed. Luca.*

(3) Consule Benedictum XIV. *de Synod. dioces. l. 9. c. 2.*

§. CXXI. Sunt tamen graviora quædam impedi-menta, quæ tametsi divino, aut naturali jure in-ducta non sint, tamen à Summo Pontifice laxari non solent; & huc spectat consanguinitas in primo gra-du, quæ videlicet est inter fratrem, & sororem (1), affinitas in primo item gradu inter vitricum, & pri-vignam, publicum impedimentum criminis ex occi-sione conjugis cum adulterio (2). In ceteris impedi-mentis, quæ Ecclesiastici Juris sunt, Summus Pon-tifex ex justis, gravibusque causis veniam tribuit (3). Quæ venia, sive dispensatio, ut vocant, vel publi-ca, vel occulta est; illa pro utroque foro datur per *Datariam*, vel *Secretariam Brevium*, hæc per *Sasram Pœnitentiarum* pro interno tantum foro conceditur.

(1) Non convenit inter Theologos, interque Peritos Juris Ca-nonici, an matrimonium inter fratrem, & sororem jure natura-li, Divino, vel humano prohibeatur. S. Thomas, Gonzalezius, Pontius, atque alii solam juris positivi prohibitionem agnoscunt.

(2) Confer Benedictum XIV. *in Ep. ad Ignatium Realem de Celebratione Missæ à sedente*, quæ extat in *Appendic. II. t. 4. ejus Bullarii §. 13. 14. 15. p. 7. & 8. ed. cit.*

(3) Ita fidei catholicæ utilitas, timor apostasiæ, bonum pu-blicum, studium avertendi mali, angustia loci, inopia mulieris indotatæ justam præbent causam, propter quam dispensatio con-cedatur. Sunt & aliæ similiter graves causæ, quarum judicium pertinet ad Summum Pontificem, à quo venia tribuitur. Data-ria solet in diem dispensationes publicas concedere super consanguinitate, & affinitate, & spirituali cognatione, & publica ho-nestate, & crimine adulterii, modo nulla fuerit in necem conjugis ma-chinatio. Ceteræ dispensationes super aliis publicis dirimentibus im-pedimentis raro, atque ex causis gravissimis per secretariam Brevium conceduntur. Ex Cancellariæ Regula 49. in literis dispensationum super aliquo gradu consanguinitatis, vel affinitatis ea adjicitur clau-sula, seu conditio, *si mulier rapta non fuerit.* Si raptor scien-ter nuptias cum rapta contraxerit, ac veniam postulet tunc alia

adjicitur ex quaterno conditio, ut separentur ratione delicti, quoadusque arbitrio commissarii, seu executoris Apostolici congruam egerint pœnitentiam. Confer Rigantium ad eandem Regulam 49. Cancellar., & confer etiam Gagliardum Instit. Jur. Canon. l. 2. tit. 11. §. 5. n. 93. & seq.

§. CXXII. Jamvero dirimentia impedimenta nuptiarum ad tria summa capita revocari commode possunt. Nuptiæ enim nullius momenti sunt, vel quod aliquis ad eas contrahendas aptus, & idoneus non est; vel quod eas deceptus errore contraxit; vel quod in iis conciliandis non eum servavit modum, quem servare oportebat.

§. CXXIII. Primum caput duplex est; namquis vel ab omnibus universe, vel à certis tantum nuptiis arceatur. Irritæ sunt generatim nuptiæ impedimento vel corporis, vel animi. Corporis impedimento tenetur, qui non satis progressus ætate est, & qui venerem exercere non potest; quorum vitiorum alterum *defectum ætatis*, & alterum *impotentiam coeundi* vulgus appellat. Impedimentum animi triplex est, ordo sacer, votum, ligamen. Quædam autem nuptiæ fieri non possunt propter cognationem, affinitatem, honestatem, delictum, cultus disparitatem. Caput alterum impedimentorum est error, siquidem personæ sit, vel conditionis. Tertium modus, quo frustra ineuntur nuptiæ; si nimirum vi, si raptu, si clam, si cum iniqua conditione perficiantur. Singula partite, atque ordine expendenda sunt.

§. CXXIV. Omnes, uti diximus, generatim nuptias propter corporis impedimentum inire prohibentur, quos vel ætas tenera, vel imbecilla natura, vitiumque corporis cum conjugæ liberis operam dare non sinit. Fiunt maturæ viro mulieres anno decimosecundo, mares autem anno decimoquarto idoneam ad procreandos liberos ætatem consequuntur. Ante hoc tempus initum matrimonium irritum est (1); nisi malitia suppleat ætatem, hoc est impuberes dare operam liberis possint, & rem uxoriæ intelligant (2).

(1) Cap. 6. 10. 11. de Desponsat. impuber.

(2) Cap. 9. eod. Recte tamen animadvertit Benedictus XIV. Const. Magna nobis 51. t. 2. ejus Bullar. p. 249. ed. cit., Apostolicæ Sedis venia opus esse, ut recte matrimonium contrahat impubes, qui propter ætatem nondum corporum conjunctioni maturus est, sed tamen ita rationis usu valet, ut matrimonii contrahendi vim, & naturam intelligat. Potest enim Episcopus judicare, num malitia suppleat ætatem, sed non potest ei conjugium permittere, qui ad rem uxoriæ exercendam nondum aptus, & idoneus est.

§. CXXV. Vitium corporis procul à matrimonio esse jubet adultos, qui vel natura, vel morbo ita sunt comparati, ut suum cum fœmina corpus nequeant commiscere; præterea mulieres, quæ ita habent obstructam viam, ut viriles conatus excludant. Quisquis tali hoc laborat vitio, modo perpetuum sit, & contractum ante matrimonium, frustra iniri conatur nuptias, quæ jure ipso naturæ irritæ sunt (1). Stat enim vis matrimonii, quando impedimentum postea ortum est (2); & quando illud tolli humana opera, ac sine vitæ discrimine potest, periculum est faciendum (3).

(1) Cap. 1. & 3. de Frigid. & malefic.

(2) Can. 25. c. 32. qu. 7.

(3) Cap. 5. de Frigid. & malefic.

§. CXXVI. Ut hoc impedimentum dirimat matrimonium, certum, atque exploratum esse debet; ubi dubium sit, ad triennale experimentum confugiendum est. Scilicet triennii spatium simul conjuges agere vitam debent, nixuque ad venerem periculum facere virium suarum. Lapsa trienio si omnes conatus inutiles fuerint, matrimonium dissolvitur, accedente jurejurando conjugum, ac septem propinquorum (1). Præsertim vero, cum de alterutrius conjugis viribus controversia est, inspicienda sunt corpora, quod in viris fit per chirurgos, in mulieribus per honestas, & fide dignas obstetrices (2). Omnes hi jurati confirmare debent, sese novisse mulieris, aut viri corpus minus aptum ad rem uxoriæ gerendam.

- (1) *Can. 2. c. 33. qu. 1., Cap. 5. & ult. de Frigid. & malefic.*
 (2) *Cap. 4. & 14. de Probat.*

§. CXXVII. Animi, sive voluntatis impedimento irritæ sunt generatim nuptiæ, si quis ante illas vel sacro ordine, vel religiosa professione, vel altero matrimonio sese obligavit. Sacros quidem ordines, vel ex voto, vel ex lege ecclesiastica, impedimento esse, quominus valeant matrimonia eorum, qui illis obstricti sunt, inter catholicos omnes constat (1). Nam continentibus esse oportere majores clericos, ex ipsa Apostolica traditione intelligimus (2); & certe iis nunquam licuit uxores accipere (3). Verum initio nullis opus fuit pœnis, quarum formidine clerici servare cogentur officium, in quo eos prisca vivendi ratio pura, & incorrupta satis sua sponte retinebat. Constitutæ sunt ea de re pœnæ annis consequentibus, cum depravati, & corrupti mores clericorum hoc officium comminuere, & violare cœperunt (4).

(1) Concilium Lateranense II. *Can. 7. & 8. t. 12. Concil. Collect. Labbæi col. 1501. ed. Ven., & Tridentinum Sess. 14. de Sacram. matrim. Can. 9.*

(2) De origine, ac sanctitate cœlibatus, quem Majores Clerici servare debent, copiose disserit V. Cl. Franciscus Antonius Zaccaria duobus libris, quorum alter *Storia Polemica del Celibato Sacro Romæ* editus est an. 1774., alter *Nuova giustificazione del Celibato Sacro, &c.* editus Fulginei an. 1785. His duobus libris egregie, ac diligenter expenditur quidquid ad hoc argumentum pertinet, ac plane evertuntur commenta, & sophismata liberulorum quorundam, qui adversus Sacrum Cœlibatum paucis abhinc annis in Germania, atque alibi prodierunt.

(3) Canon Apostolorum 27. apud Cotelierium *PP. Apostolic. t. 1. p. 445. ed. Amstelæd. 1724.*, quem canonem, & simul etiam *c. 17. l. 6. Apostolic. Constit. p. 350. l. c.* Græci corrumpunt, atque absurde detorquent, ut observat Cotelierus in *Notis ad utrumque locum*, S. Epiphanius *Exposit. fid. catholic. c. 21. & Hæres. 59. n. 4. t. 1. l. 2. p. 496. ed. Paris 1622*, Justinianus *Novel. 22. c. 42. coll. 4. tit. 1.*; S. Hieronymus *Contr. Vigilant. n. 2. opp. t. 2. col. 389. ed. Vallarsii Veron.* Quibus ex locis intelligimus, eam de initio fuisse Orientalis, atque Occidentalis Ecclesiæ sententiam

quod scilicet Majores Clerici post sacros susceptos ordines matrimonium inire prohiberentur, quodque se in posterum matrimonii usu abstinere deberent, qui uxorem habebant, antequam sacros ordines acciperent. Vetustissimam hanc disciplinam Græci relaxare cœperunt sæculo VII., cum scilicet Synodus Trullana, seu Quini-sexta habita est. Nam hæc Synodus *Can. 6.* ratam quidem firmam haberi voluit antiquam disciplinam, per quam majores Clerici post sacros ordines nuptias conciliare prohibentur, sed tamen *Can. 13.* Subdiaconis, Diaconis, Sacerdotibus, non item Episcopis, permisit usum matrimonii cum uxoribus, quas antea duxerant. Huic autem novitati Trullani Patres præsidium querere studuerunt in antiquiori Canone Carthaginensi, in quo tamen nihil tale statutum est; sicuti post Fleuryum animadvertit doctissimus Zaccaria in opere *Nuova giustificazione del Celibato sacro &c. Diss. 2. c. 2. p. 88.* Canonem hunc nunquam probarunt Romani Pontifices, neque ut probarent, Græci Imperatores aut minis, aut blanditiis, & pollicitationibus efficere potuerunt, uti ostendit ipse Zaccaria *Storia Polemica del Celibato Sacro p. 159. & seq.*; sed tamen cum postea tolerandum putarunt, ut præciderent causam schismatis, ad quod Græcorum animi propensiores esse videbantur. Optandum vehementer esset, inquit Benedictus XIV. *Const. 57. n. 26. t. 1. ejus Bullarii p. 109. ed. Romæ seu Ven. 1754.*, ut Græci in sacris ordinibus constituti, non secus ac Latini, castitatem servarent: *nihilominus ut eorum Clerici, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri uxores in eorum ministerio retineant, dummodo ante sacros ordines, Virgines, non viduas, neque corruptas duxerint, Romana non prohibet Ecclesia.* Irritum tamen est matrimonium apud Græcos a Diacono, vel Sacerdote contractum; & Sacerdos, qui uxorem habeat antea ductam, per hebdomadam, vel per triduum abstinere se ab usu matrimonii debet, antequam ad sacrificium conficiendum accedat Benedictus XIV. *l. c. n. 28.*, Clemens VIII. *Const. 107. §. 5. t. 5. par. 2. Bullarii p. 73.* Pertinet etiam ad hunc locum *Constitutio 129.* ipsius Benedicti XIV. *in cit. Bullar. t. 1. p. 312.*, ubi multa sunt de uxoribus Cophthorum, qui in sacris ordinibus versantur. Ceterum de Subdiaconorum continentia non eadem semper fuit Ecclesiæ disciplina. Canones Apostolorum, Justinianus, Epiphanius *locis paulo ante indicatis* eadem, qua ceteros majores clericos, continentie lege obstringunt Subdiaconos; verum Hieronymus *l. c.* tantum Episcopos, Presbyteros, Diaconos, non item Subdiaconos memorat, qui matrimonii usu prohiberentur. Idem de Subdiaconis est silentium in Decretalibus Siricii, & Innocentii, atque in reliquis antiquis monumentis. Primus omnes Subdiaconos continentie legi addidit S. Leo M. *Ep. 14. c. 4. col. 687. t. 1. ed. Ballerin.*; verum hæc decretalis non ubique obtinuisse videtur. Nam Concilium Turonense I.,

quod postea habitum est, *Can. 2. col. 794. t. 2. Collect.* Harduini clericos Diaconis inferioris continentiae lege non obstringit. Concilium Aurelianense III. *Can. 2. col. 1423. mox laud. t. 2.* continentibus vult esse Subdiaconos; at Concilium Aurelianense IV. *Can. 17. col. 1438. ibi.* tantum Presbyteros, & Diaconos, non item Subdiaconos, quorum nullam mentionem facit. Romae, cum Pontificatum teneret Gregorius M., Subdiaconi continentiam servare debebant, atque ipse utitur exemplo Sedis Romanae *l. 1. Ep. 44. t. 2. opp. col. 538. ed. Paris. 1705.*, ut Subdiaconos Siculos eadem lege constringat.

(4) Extat ea de re decretum latum à Siricio *an. 386. in Ep. 1. ad Himerium Tarraconen. c. 6. & 7.* apud Coustantium *Ep. Pontific. Roman. col. 629. seq.*, atque hoc decretum postea confirmavit Innocentius I. *Ep. 6. ad Exuper. Tolosan. c. 1. col. 790. seq.* apud eundem Coustantium.

§. CXXVIII. Votum, quod matrimonium dirimit, solemne votum est, conjunctum scilicet cum professione, quæ in probata Religione emissa fuit. Quod votum ab eo distinguitur, quo quis extra Religionem sese obligavit, quod votum simplex castitatis dicitur (1). Hoc enim minus licitum, non item irritum matrimonium facit (2); uti irritæ sunt nuptiæ eorum, qui religiosæ professionis voto, aut sacris ordinibus impediti, ac devincti sunt (3). Sed Religiosa Profesio differt ab Ordinibus sacris, quoniam ea solvit etiam matrimonium antea contractum, modo ratum sit, non consummatum (4); verum sacer ordo tantum irritas facit nuptias, quæ post eum conciliatæ sunt (5).

(1) Plerique sentiunt, distinctionem voti *simplicis*, ac *solemnis* Gratiani ætate primum inventam fuisse, deinceps ubique receptam, posteaquam ab eo descripta in Decreto fuit. Ego dabo non gravate, ea vocabula *simplicis*, & *solemnis* ea tempestate primum usurpari coepisse; sed certe res ipsa, hoc est distinctio eorum, qui solemniter, & qui minus solemniter castitatem voverant, multo antiquior est. Mitto testimonia Hieronymi, Augustini, ceterorum, quæ Gratianus habet *Can. 21. 22. 41. c. 27. qu. 13. & Can. 2. 4. 5. 9. dist. 27.*, & ex quibus intelligimus, jam IV. sæculo aliud fuisse votum, quod irritas, & aliud, quod non irritas nuptias efficiebat. Utriusque voti diversitatem luculentissime mihi quidem videtur proposuisse Siricius P., qui IV. Ecclesiæ sæculo Pontificatu Maximo functus est. Is

enim *Ep. 10. c. 1. col. 688.* apud Coustantium *Ep. Roman. Pontific.* primo agit de *Virgine velata jam Christo, quæ integritatem publico testimonio professa à sacerdote, rece fusa benedictionis velamen accepit.* Hic sane locus pertinet ad professionem, quam solemnem dicimus. Pergit continuo Pontifex, deque hac virgine dicit hæc: *sive incestum commiserit furtim, seu volens crimen protegere adultero mariti nomen imposuit, tollens membra Christi, faciens membra meretricis &c.* Sane si hæc velatæ virginis conjunctio *incestum & adulterium*, si ipsa mulier non uxor, sed *meretrix* appellatur, manifestum est, ejus nuptias irritas judicari. Hæc de virginibus velatis, quæ publicam, aut solemnem professionem emisserant, Siricius constituit; sed longe aliud habet de virginibus non velatis, quæ scilicet privatim castitatem voverant. Eas quidem poenitentiae subjicit, quod fidem fregerant, & *furtivam* vocat earum conjunctionem, sed eam tamen veri matrimonii, ac *nuptiarum* nomine appellat. Inquit enim: *Item puella, quæ nondum velata est, sed proposuerat sic manere, licet non sit in Christo velata, tamen quia proposuit, & in conjugio velata non est, furtivæ nuptiæ appellantur, ex eo quod matrimonii celestis præceptum non servaverit.* Hic quidem locus meo iudicio satis aperte indicat discrimen voti simplicis, & solemnis, quorum alterum minus licitum, alterum vero irritum matrimonium efficit. Ex eodem hoc loco intelligimus, quam graviter errent, qui negant, per quinque priora sæcula irritas fuisse nuptias illorum, qui solemniter castitatem voverant. Nam eas Siricius apertissime irritas judicat, & consentit Innocentius I. *Ep. 2. ad Victricium c. 12. col. 754. & seq.*, quem Innocentii locum Coustantius *in Notis* diligenter expendit.

(2) *Cap. 4. & seq. Qui cleric. vel voven.* Concilium Tridentinum *Sess. 24. Can. 9. de Reform. matrim.*

(3) *Cap. un. de vot. in 6.*

(4) *Cap. 2. de Convers. conjug.*

(5) *Extrav. un. Joannis 22. de vot.*

§. CXXIX. Pertinet etiam ad generalia impedimenta matrimonium antea cum alia muliere, virove contractum, quod impedimentum ligamen dicitur. Nam qui obstringitur vinculo primi matrimonii novis se nuptiis obligare non potest, cum divino jure vetitum sit plures simul habere uxores (1); ideoque apud Christianos novæ nuptiæ conciliari non posunt, nisi primum de conjugis morte certus nuntius allatus sit (2).

(1) Concilium Tridentinum *Sess. 24. Can. 2. de Sacram.*

§. CXXX. Nunc à generalibus impedimentis ad particularia veniamus. Sunt igitur qui non omnes, sed aliquas in specie nuptias inire prohibentur; atque id quinque de causis, quarum prima est cognatio, quæ triplex est, naturalis, legalis, seu civilis, spiritualis. Cognatio naturalis vinculum est personarum, quæ per generationem ab eodem propinquo stipite descendunt. Stipes est ille, à quo procedunt ii, de quorum cognatione quæritur.

§. CXXXI. Distribuitur cognatio in lineas, lineæ in gradus. Linea series est personarum sanguine conjunctarum; gradus sunt intervalla harum personarum, quibus tamquam punctis linea conficitur, & quibus noscitur, quæ persona stipiti propinquior sit. Linea vel recta est, quæ genitores et genitos continet; vel transversa, & obliqua, qua comprehenduntur, qui ex latere conjuncti sunt. Cum hi pari gradu distant à stipite, linea transversa æqualis est; cum distant gradu dispari, nimirum alter altero remotior est, inæqualis dicitur. Ita fratres & sorores, qui æqualiter à patre distant, itemque horum filii, qui similiter paribus intervallis ab avo sejunguntur, in linea æquali sunt; patruus, & fratris filius in linea inæquali versantur; quoniam alter sursum, alter deorsum fertur, & ille ad communem stipitem propius accedit.

§. CXXXII. Jure civili una, & perpetua regula in omnibus lineis gradus numerantur, scilicet *generata persona gradum adjicit* (1), sive tot gradus, quot generationes sunt. Retinent hanc eandem regulam Sacri Canones in linea recta, nisi quod generationum loco personas usurpant, & ita, quot, dempto stipite, personæ sunt, totidem gradus numerant. Quare filius patri est primo gradu conjunctus, quoniam una hic generatio, sive una, dempto stipite, persona est, nepos ab avo distat secundo gradu, quoniam duæ generationes.

sive duæ, sublato stipite, personæ sunt. Sed in numerandis gradibus lineæ transversæ alia est Juris Civilis, & alia Canonici Juris ratio. Nam Jus civile subjicit iisdem legibus & rectam, & transversam lineam; & ideo lateris utriusque generationes numerat.

(1) §. 7. *Instit. de Gradib. cognat.*

§. CXXXIII. At canones tot gradus constituunt, quot personæ in uno tantum latere reperiuntur: & in linea æquali collaterales inter se sunt eo gradu, quo distant à stipite communi, in inæquali eo gradu, quo à stipite remotior distat (1). Nimirum canones ex uno latere ascendunt ad stipitem, unde collaterales originem ducunt, atque hic subsistunt; civiles leges descendunt etiam ad aliud latus, & in utroque colligunt generationes omnes, quotquot sunt, atque ex singulis singulos gradus efficiunt. Itaque secundum canones etiam cognatio collateralium incipit à primo gradu, in eoque sunt fratres, & sorores, verum hic gradus Juri Civili secundus gradus est. Ecclesiastica illa ratio numerandorum graduum obtinet in matrimoniis, at in hereditatibus adhuc ex jure civili gradus æstimantur (2).

(1) Initio canones in numerandis gradibus lineæ transversæ Juris Civilis regulam retinuisse, putat Cujacius *ad tit. de Consanguinit. & affinit. opp. t. 6. col. 1084. ed. Mutin. an. 1778.* Verum est sane vetus Ecclesiastica illa regula à civili distincta, eamque discrete memorat Gregorius M., qui certa (ut alia quibusdam sententia sit) auctor est *Ep. 64. ad Augustin. l. 11. opp. t. 2. col. 1150. ed. Paris. 1705.*, quæ descripta est in *Can. 20. c. 35. qu. 2. & 3.* Inquit enim, *terrenam legem in Romana Republica* nuptias consobrinorum permittere; sed ipse vetat has nuptias, tamquam in secunda generatione contractas, atque Anglis matrimonium in tertia, aut quarta generatione permittit. Ergo Gregorio Pontifice consobrini erant in secundo gradu, quæ omnino Juris Canonici regula est, neque ipsis licebat nuptias inter se conciliare. Atque hac quidem ætate editum jam erat jus Justinianum, quod nuptias inter consobrinos permittebat §. 4. *Instit. de Nupt.* Non enim assentior iis, qui hoc Institutionem loco adjiciendam putant negantem particulam, quoniam ita sensum reddidit Teophilus, qui jus expressit, quod post Justinianum

in Oriente inductum est. Et certe vulgata lectio, quam veteres Interpretes, & Glossa sequuntur, legit *affirmative*; sicut & editiones Haloandri, Russardi, Contii, Carondæ, Cujacii. Atque hoc quidem jus de nuptiis consobrinorum comprehensum Institutionibus consentaneum est Arcadii, & Honorii constitutioni in *L. 19. C. de Nuptiis*, si integra hæc lex illorum revera est, quod negat Contius *Subsec. lection. l. 1. c. 9. p. 12. ed. Neap. 1725.*, per quam legem abrogata est antiquior Constitutio Theodosii M., qua vetantur inter consobrinos matrimonia. Sed de civilibus legibus, quæ ad nuptias pertinent consobrinorum, deque illa, quam memoravi, Theodosii constitutione disputant Contius *l. c. l. 2. c. 1. p. 19.*, Jacobus Gothofredus in *Cod. Theodos. Leg. 1. tit. 10. & Leg. 3. tit. 12. l. 3. t. 1. p. 330. & 341. ed. Lipsiæ 1736.*, Harprechtus in *Instit. l. 1. tit. 10. §. 4.*, Fr. Florens, cujus ea de re peculiaris disputatio est *de Nuptiis consobrin. prohib. opp. t. 1. p. 389. ed. Norimbergæ 1756.* Nunc eo redeamus, unde discessimus. Post Gregorium Zacharias Pontifex in *Can. 4. c. 35. qu. 5.* similiter ecclesiastica regula utitur in numerandis gradibus cognationis; denique Alexander II. in *Can. 2. c. 35. qu. 5. novum, & inauditum* vocat errorem illorum, qui germanos fratres, ac sorores in secunda generatione esse asseverant, atque ait, in Lateranensi Concilio *diu ventilatis legibus, & sacris canonibus* deprehensum fuisse, *ob aliam, atque aliam causam alteram legum fieri, alteram canonum computationem.* Quæ Alexandri constitutio per se ipsa refutat Van-Espenium *Jus Eccles. par. 2. tit. 13. c. 5. n. 10.*, qui Ecclesiasticam illam regulam numerandi gradus sæculo XI. *nondum ubique receptam, nec extra questionem fuisse* arbitratur. Nam eos, qui unam, eandemque esse aiebant juris utriusque regulam, Alexander *legum, & canonum imperitos* vocat, & facere inquit *contra sacros canones, & ecclesiasticum morem*, eorumque errorem *novum esse, & inauditum.* Ex quibus facile intelligitur, jam ea ætate ecclesiasticam illam regulam exploratissimam, ac receptissimam fuisse. Cum Van-Espenio sentit Dominicus Cavallarius *Instit. Jur. Canon. par. 2. c. 21. §. 8.*

(2) *Cit. Can. 2. c. 35. quæst. 5.*

§. CXXXIV. Jam vero inter illos, qui in linea recta sunt, sive inter generantes, & genitos, matrimonium esse nunquam potest, quotocumque, vel remotissimo gradu inter se distent. Natura enim ab hujusmodi nuptiis abhorremus, & officia conjugum non bene congruunt cum officiis, quæ liberos parentibus

tribuere oportet (1). Sed in linea transversa Jus Canonicum nuptias vetat usque ad quartum gradum, gradu ipso comprehenso (2); Jus Civile ad quartum quoque gradum producit interdictum suum; sed gradum ipsum excludit (3). Itaque Jus Civile nuptias probat consobrinorum, quos collocat in quarto gradu. At Canones improbant has nuptias, non solum quod & quartum gradum interdicto comprehendunt, sed etiam quod revera ipsi consobrini in secundo gradu sunt (4).

(1) Ascendentium, & descendentium nuptias jure ipso naturæ vetitas esse ferme inter omnes constat. At in linea transversa tantum jure ecclesiastico interdictas nuptias multi sentiunt; contra vero alii etiam primum gradum lineæ transversæ ad juris naturæ interdictum pertinere arbitrantur, quoniam naturalis pudor nuptias inter sorores, & fratres vetare videtur.

(2) Olim cognationis impedimentum ad septimum usque gradum producebatur *Can. 1. & 19. c. 35. qu. 2.*, Nicolaus II. *Decret. 13.* apud Baluzium *Miscellan. sacr. t. 2. p. 119. ed. Lucæ 1761.* Sed cum tam late patens impedimentum sine gravi incommodo observari non posset, Innocentius III. in *c. 8. de Consanguinit.* illud coercuit ad quartum gradum, eoque jure nunc utimur.

(3) §. 4. *Instit. de Nuptiis.*

(4) Vetus est regula canonum de nuptiis inter consobrinos vetitis. Nam eam, præter Gregorium M., cujus paulo ante indicavi locum, memorat etiam Concilium Agathens. an. 506. *Can. 61. t. 5. Concil. Collect. Labbæi col. 531. ed. Ven.*, Turonense II. an. 567. *Can. 21. t. 6. Concil. col. 544.*, Gregorius II. *Decret. 8.* apud Pithœum *Cod. Canon. Eccles. Rom. p. 300. ed. Paris. 1687.* Atque ea quidem ætate, uti demonstratum supra est, Jus Civile consobrinorum nuptias permittebat. Abrogat tamen hoc jus Ecclesia, & ita declarat, jus constituendi dirimentia impedimenta ad se pertinere. Nolo autem hic omittere præclarum Ennodii Ticinensis locum, ex quo patet, jam inde à V. & VI. sæculo (nam Ennodius obiit an. 521.) omnes de matrimonio, deque cognatione controversias ad Summum Pontificem deferri consuevisse. Ipse enim *Ep. 24. l. 5. in Biblioth. PP. t. 9. p. 345. ed. Lugdun.* inquit, *Divinis tamen legibus cognationem indiculo comprehensam in matrimonio licere sociari, sine dubitatione noveritis. Sed continuo ad Urbem Romam homines meos dirigo, exacturus à*

venerabili Papa super hac parte responsum, ut animum vestrum potioris præcepti firmet auctoritas.

§. CXXXV. Præter cognationem ex sanguine, etiam civilis, & spiritualis cognatio irritas nuptias facit. Civilem cognationem à Jure civili inventam probaverunt, atque acceperunt Canones (1), eaque ex adoptione oritur, triplexque est. Prima diffunditur per lineam rectam ascendentem, & descendentem adoptantis, & adoptati (2); altera obtinet in linea transversa inter adoptatum, & filias legitimas, ac naturales adoptantis sub patria potestate manentes, quod impedimentum tollitur, vel soluta adoptione, vel filio emancipato, quoniam his modis solvitur vinculum, unde impedimentum oriebatur (3). Denique affinitatis similitudine oritur etiam impedimentum nuptiarum inter adoptantem, & uxorem adoptati, similiter inter adoptatum, & uxorem adoptantis (4).

(1) *Can. 1. c. 30. qu. 3., Cap. unic. de Cognat. legal.* Integrum ab Jure civili Ecclesia hoc impedimentum accepit, neque aliquid in eo mutavit; hinc Cujacius in *Tit. Decretalium de Cognat. legal. opp. t. 6. col. 1078. ed. Mutin. 1778.* monet, nunc etiam civilem fraternitatem nuptias dirimere.

(2) §. 2. *Instit. de Nuptiis.*

(3) *L. 55. ff. de Rit. nupt.*

(4) *Leg. 14. ff. de Rit. nupt.*

§. CXXXVI. Spiritualem cognationem parit Baptismus, & Confirmatio (1). Vetus est Ecclesiæ doctrina, qua veluti pater habebatur, qui aliquem Baptismo donaverat, aut in Christo instituerat, & de sacro fonte susceperat. Sed nullum inde impedimentum initio oriebatur, adeo ut ipsi parentes filios suos de fonte susciperent (2). Lapsu temporum hoc impedimentum inductum est, & late etiam propagatum, adeo ut ad instar consanguinitatis, & adoptionis suscipiens ex sacro fonte, ejusque filii, neque cum suscepta, neque cum ejus cognatis nuptias conciliare

possent (3). Verum Tridentini Patres, quod experti didicerant, nimis late patente cognationis spiritualis impedimento sæpe per errorem matrimonia contra jus fieri, quæ nec sine peccato stabant, nec sine offensione dirimebantur, statuerunt, cognationem spiritualem tantum comprehendere suscipientem, & baptizatum, hujusque patrem, ac matrem itemque baptizantem, & baptizatum, atque hujus patrem, ac matrem, præterea neminem. Quod jus etiam obtinet in confirmatione (4).

(1) Solum Baptismum memorat Justinianus in *Lege 6. Cod. de Nuptiis*, Concilium Trullanum *Can. 53. apud Labbæum t. 7. col. 1371. ed. Ven. Nicolaus I. in Can. 1. c. 30. qu. 3.* Verum confirmatione contractam cognationem ponit Concilium Compendiense an. 757. *Can. 12. apud eundem Labbæum t. 8. col. 452.*, non *Vermeriense*, seu *apud Vermerias.*, uti habet Gratianus *Can. 2. c. 30. qu. 1.*, qui quidem Compendiense Concilii canon extat etiam in Capitularibus Caroli M., & Ludovici Pii *l. 5. c. 7. apud Baluzium t. 1. col. 553. ed. Ven. 1772.* Diserte autem Bonifacius VIII. in *Cap. 1. & ult. de Cognat. spirit. in 6.* hoc impedimentum memorat. Interim ex iis, quæ mox collegimus, monumentis intelligimus, antiquissimum esse, & multo ante quam in Decretalibus describeretur, ab Ecclesia agnitum, ac probatum spiritualis cognationis impedimentum. Quod etiam ostendit Gregorius II. *Decret. 4. apud Pithœum l. mox indic.*

(2) S. Augustinus *Ep. 98. ad Bonifac. t. 2. col. 266. n. 6. ed. Ven. 1729.*

(3) Consule Gratianum *caus. 30. qu. 3. & 4.*

(4) Concilium Tridentinum *Sess. 24. c. 2. de Reform. matrim.*

§. CXXXVII. Est & alia nuptiarum prohibitio inducta ex maris, & fœminæ conjunctione, per quam duæ cognationes copulantur, & inde affinitas oritur (1). Leges civiles tantum ex maritali, canones etiam ex vetita conjunctione affinitatem repetunt (2). Quod affines ab affinibus non generantur, nulli proprie gradus inter eos sunt (3). Verum exemplo cognationis etiam affinitatis gradus recepti sunt, & ideo quo gradu quis est cognatus viro, eodem est affinis uxori, &